

УДК:32

О. І. Липчук

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: МЕХАНІЗМ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН

Проаналізовано особливості, проблеми етнонаціональної політики України та основні чинники що їх зумовлюють. Головною ціллю державної етнополітики України є створення оптимальних умов для гармонійного і перспективного розвитку у складі держави усіх компонентів етнонаціональної структури українського суспільства – української нації, корінних народів, національних меншин, їхніх громадських організацій та об'єднань.

Ключові слова: етнонаціональна політика, держава, етнонаціональна меншина, права, політична влада, Україна.

Проанализированы особенности, проблемы этнонациональной политики Украины и основные факторы предопределяют. Главной целью государственной этнополитики Украины является создание оптимальных условий для гармоничного и перспективного развития в составе государства всех компонентов этнонациональной структуры украинского общества – украинской нации, коренных народов, национальных меньшинств, их общественных организаций и объединений.

Ключевые слова: этнонациональная политика, государство, этнонациональная меньшинство, права, политическая власть, Украина.

The features, problems ethnic policy of Ukraine and the main factors that cause. The main purpose of the state ethno-politics of Ukraine is to create optimal conditions for harmonic and perspective development within the state of all components ethnonational structure of Ukrainian society – Ukrainian nation, indigenous people, national minorities, their social organizations and unions.

Keywords: ethnic policy, State, ethnopolitical rights, political power, Ukraine.

© О. І. Липчук, 2012

Етнічна структура сучасних країн досить складна. Якщо в давніші часи переважали моноетнічні країни, тобто країни з більш чи менш однорідним складом населення, то нині ситуація значно ускладнилась. Сьогодні лише 10% країн світу можна назвати моноетнічними, решта – складні поліетнічні утворення. Держава – є тісною зв'язуючою ланкою, яка поєднує в одне ціле різні поліетнічні групи, що належать до цієї країни і є її громадянами.

При великій різноманітності етносів у межах однієї держави, безперечно, виникають контакти між представниками різних національностей, часто виникають проблеми національної дискримінації, міжнаціональних шлюбів та інше, що вимагає реакції держави через політику та регулювання відносин між етнонаціональними меншинами.

Вивченню етнонаціональних проблем розбудови Української держави та пошуку шляхів удосконалення механізмів державного регулювання міжнаціональних відносин присвячені праці вітчизняних учених: О.Антонюка, І.Варзара, В.Євтуха, О.Картунова, Ю.Куца, І.Кураса, О.Майборода, О.Малиновської, А.Михненка, Л.Нагорної, П.Надолішнього, М.Обушного, І.Онищенко, М.Пірен, В.Ребкала, Ю.Римаренка, В.Скуратівського, Л.Шкляра, М.Шульги, Р.Чілачави та ін.

Концептуальні засади етнополітики стали предметом досліджень і зарубіжних авторів: Г.Ван Амерсфорта, М.Вебера, Ф.Гекманна, Д.Жуто-Лі, Ф.Капоторті, В.Кімлічки, О.Клайнеберга, Е.Сміта, Р.Шермергорна та ін.

Метою статі є висвітлення основних проблем, які виникають у сфері етнонаціональних відносин та чинники, що їх зумовлюють.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань:

- визначити основні проблеми етнонаціональної політики;
- окреслити подальші перспективи міжетнічних процесів в Україні з урахуванням сучасних реалій.

До проголошення незалежності Україна була позбавлена можливості здійснювати власну етнонаціональну політику. Майже три з половиною століття колоніального статусу визначили в ній низку особливостей у національному питанні.

Найважливіше місце серед цих особливостей займає тотальна русифікація і денаціоналізація України. Антиукраїнська за своєю суттю асиміляторська політика сусідніх держав, зокрема Росії, ще й сьогодні не тільки гальмує процес націєтворення, а й багато в чому паралізує його. Протягом багатьох століть політика «старшого брата» була спрямована проти розвитку будь-чого українського. Великодержавницька політика «дружби» була настільки руйнівною, що навіть після проголошення незалежності багато українців, у тому числі й етнічних, і нині не можуть позбутися комплексу меншовартості. Останнє негативно позначається як на розробленні етнонаціональної політики, так і на практиці втілення в життя окремих її складників.

За таких умов першочерговим завданням етнонаціональної політики держави повинна стати підтримка етнічних українців. В основі цієї підтримки має лежати ідея формування української еліти (духовно-політичної, освітньо-наукової, культурно-інтелектуальної). України не буде без українців, без її основи – автохтонних жителів. Ось тому державі не можна залишати їх сам на сам з проблемами, які дістались у спадок від недалекого минулого.

Поряд з цією особливістю при розробленні етнонаціональної політики слід враховувати й тотальну деформацію національної свідомості у значній кількості етнічних українців, формування якої відбувалося в умовах багатолітнього панування марксистсько-ленінської ідеології; національний песимізм, невпевненість, а іноді й страх, що залишився ще з часів масових репресій і депортацій; неприродний, однак існуючий політико-ідеологічний поділ українців на східняків і західняків; соціально-економічні, політичні та інші проблеми, пов'язані з реєміграцією українців, кримських татар та інших репресованих і депортованих народів в Україну.

Вироблення етнонаціональної політики обов'язково повинно передбачати ментальність автохтонних мешканців. У національному характері немовби акумулюється своєрідний історичний шлях нації, її господарська діяльність, рівень соціального й культурного розвитку, географічне оточення – тобто все те, що впливає на психіку, поведінку, почуття, смаки і звичаї людини, особливості сприймання нею природного оточення і т. ін.

Риси національного характеру хоч і змінюються в процесі етнонаціонального розвитку, однак дуже повільно. Тому в практичній політиці не можна абстрагуватися від етнонаціонально-психологічної поведінки людини, особливо в кризових ситуаціях [1, ст.8].

Як свідчить статистика, українці є кількісно переважаючою етнічною спільнотою в державі. За переписом 2001 р., з 48,5 млн усього населення країни вони становили 37,5 млн, або 77,8 %. На всі інші національності припадало 22,2 % (11 млн осіб), з яких 17,3 % (8,3 млн осіб) становили етнічні росіяни. Проголошення незалежності України поклало край антинародній етнонаціональній політиці тоталітарного режиму, започаткувало творення політико-правових підвалин гармонізації міжетнічних відносин у державі.

Відсутність серйозних етнічних конфліктів в Україні в умовах становлення державності обнадіює щодо можливості й подальшого збереження в державі міжнаціонального миру і злагоди.

Українська держава, враховуючи багатий етнонаціональний склад українського суспільства, базуючись на ідеї органічної єдності прав особи і прав національностей, гарантує всім громадянам України незалежно від їхнього етнічного походження рівні політичні, економічні, соціальні і культурні права, підтримку національної самосвідомості і самовизначення у формах, які не створюють загрози територіальній цілісності України.

Етнонаціональна політика Української держави ставить за мету обернути багатонаціональний склад українського суспільства із потенційно можливого джерела етнонаціональних протиріч і конфліктів на опору і силу України. Держава мусить стати при цьому гарантом відродження і розвитку всіх етнонаціональних спільностей України.

Виходячи з наявності окремих етнонаціональних проблем, переважно залишених нам попереднім тоталітарним режимом, а також із загального стану мовного і культурного буття як української нації, так і інших національностей, які живуть поруч із нею, Українська держава спрямовує свою етнонаціональну політику на розв'язання таких проблем:

- гармонізацію міжетнонаціональних відносин, досягнення міжнаціональної злагоди, утвердження в стосунках між етнічними групами атмосфери толерантності, дружби і високої взаємної довіри та поваги до мов, культур, традицій, звичаїв і релігій;
- правове забезпечення рівних можливостей усім громадянам України брати участь в управлінні державними і громадськими справами, зміцнення гарантій, які б виключили прояви націонал-екстремізму, дискримінацію громадян за національною, релігійною або мовною ознаками;
- відродження духовної та етнокультурної самобутності етнічних українців, піклування про їхні національно-культурні потреби в зарубіжжі;

- створення необхідних умов для розвитку національних меншин, захист їхньої етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності;

- відновлення прав депортованих за радянських часів кримськотатарського народу та інших національних меншин, здійснення заходів щодо правової, політичної й соціально-культурної реабілітації їх.

Слід відзначити, що за своїм основним законом держава Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за її межами. Реалізувати поставлені цілі можна лише за умови паралельної нейтралізації міжетнічних суперечностей, які були створені попередньою системою і дісталися Україні у спадок. Водночас доводиться враховувати й те, що тоталітарні механізми розв'язання етнонаціональних проблем, які ефективно діяли за радянської доби, майже зникли або трансформуються в нову якість. За відсутності нових механізмів важливу роль покликані відігравати залишені у спадок вікові традиції міжетнічного спілкування та звичаєві підходи до розв'язання повсякденних проблем міжетнічних взаємин. Тому державна етнонаціональна політика ставить своїм завданням зберігати і запроваджувати ці багатовікові традиції міжетнічного спілкування на терені України.

Успіх у досягненні цілей державної етнонаціональної політики великою мірою визначатиметься готовністю етнонаціональних меншин відгукуватися на урядові плани і заходи, виявляти готовність до співпраці задля вирішення загальнодержавних проблем. Отже, ефективною етнонаціональна політика стає тоді, коли вона є «вулицею зі зворотним рухом». Обнадійливим орієнтиром в Україні є прагнення більшості громадян, суб'єктів етнополітичних взаємин рухатися в бік гуманістичного ідеалу міжлюдських відносин, досягати міжнаціонального консенсусу в будь-яких проблемах, незалежно від їхньої гостроти.

Історичний досвід показує, що законодавчий захист національних меншин можна здійснювати лише за умови гарантування загальноприйнятих прав людини та наявності демократичного державного ладу з розподілом влад, тобто в умовах вільної демократії [2, с.56].

Закладаючи основу правової бази етнонаціональної політики, українські законодавці виходили з принципів, що містяться в міжнародних документах, які стосуються, повністю чи частково, захисту прав націй і національних меншин, зокрема: Загальній Декларації прав людини, ухваленій Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р.; Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права, ухваленому Генеральною асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р.; Конвенції ООН про заборону всіх форм расової дискримінації, ухваленій у 1965 р.; Конвенції про дискримінацію в галузі найму і зайнятості, ухваленій Міжнародною організацією праці (МОП) у 1958 р.; Заключному акті Наради з питань безпеки і співробітництва в Європі «Про правові засади та основні механізми етнонаціональної політики», підписаному в Гельсінкі в 1975 р.; Паризькій хартії для нової Європи, прийнятій державами – учасниками НБСЄ 21 листопада 1990 р.; Резолюції Московської наради країн – учасниць НБСЄ з людського виміру (1991 р.); Європейській хартії регіональних мов або мов меншин, ухваленій Радою Європи в 1992 р.; Віденській декларації і додатках до неї: «Національні меншини» та «Декларація і план дій проти расизму, ксенофобії, антисемітизму та нетерпимості» (1993 р.); Рамковій узгоді із захисту національних меншин, ухваленій Радою Європи у 1994 р.; Конвенції про забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин, підписаній країнами – членами СНД у 1994 р. Цю конвенцію Україна підписала із застереженням: «З урахуванням законодавства України».

Названі міжнародні угоди вимагають від країн, які приєдналися до них усунення і недопущення будь-яких форм дискримінації особи за національною, мовною, релігійною чи расовою ознакою. Вони вимагають сприяти збереженню самоідентичності меншин, розвитку їхніх мов і культур, переслідувати правовими засобами будь-які прояви національної ненависті, запобігати виникненню ситуацій, які можуть провокувати етнонаціональні конфлікти. Завдяки цим документам національні меншини здобули легітимну можливість домогтися від урядів країн свого проживання уважнішого ставлення до своїх потреб, апелювати в разі дискримінації або байдужого ставлення до міжнародного співтовариства.

Українське законодавство гарантує всім громадянам держави незалежно від їхнього національного походження культурні права і свободи, а також право користуватися захистом держави на різних підставах, передбачає правове переслідування за пряме чи непряме обмеження прав і свобод громадян за національною ознакою, гарантує всім громадянам України право на вільний культурний розвиток. Тому до пріоритетних напрямів державної підтримки у задоволенні етнокультурних потреб національних меншин важливими слід виділити заходи щодо відродження їхніх звичаїв і традицій, всебічного розвитку мови й освіти, аматорського та професійного мистецтва, охорони і збереження пам'яток історії та культури національних меншин, заснування періодичних видань [3, с.43].

Держава покликана спрямовувати свої зусилля на те, щоб створити всім суб'єктам

етнонаціонального процесу необхідні умови для їхнього самовиявлення, для максимального врахування і збалансування їхніх інтересів.

Конституція України зобов'язує державу забезпечити захист етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин. Стратегічні напрями етнонаціонального розвитку України в цілому відбиті в головних державних актах України – Декларації про державний суверенітет від 16 липня 1990 р., Акті проголошення незалежності від 24 серпня 1991 р. та Конституції України, прийнятий 28 червня 1996 р. [4, с.119].

Але нинішній етап суспільного життя нашої держави вимагає розроблення необхідного правового документа, який би визначав концептуальні основи державної етнонаціональної політики, містив би адекватне українським реаліям тлумачення термінів, застосовуваних у національному законодавстві, що регулює міжнаціональні відносини. Тому врегулюванню ситуації, що склалася, сприяло б схвалення Верховною Радою України проекту закону України «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України». Для України з її поліетнічним складом населення, прийняття Концепції державної етнонаціональної політики вкрай необхідна. При цьому, головним завданням такої Концепції має бути надання правотворцям, державним службовцям єдине розуміння принципів, цілей, напрямів державної етнонаціональної політики. Саме таким чином, може бути поставлено заслон появи суперечливих положень у законах і, особливо, у підзаконних актах, довільному тлумаченню на місцях сутності політики держави щодо титульної – української нації, корінних народів та національних меншин [5].

Роки незалежності України наочно засвідчили відданість нашої держави гуманістичним, демократичним принципам організації багатонаціонального суспільства.

Наявна правова база етнонаціональної політики України продовжує вдосконалюватися, орієнтуючись на передові ідеї, що стосуються цієї дуже складної і важливої сфери.

Завдання будь-якої багатоетнічної держави – забезпечити гармонізацію міжетнічних відносин, спрямувати ці відносини на шлях взаєморозуміння і злагоди. Невдача в реалізації цього завдання ставить нездоланні перешкоди на шляху консолідації всього суспільства і згуртування всіх етнічних груп у націю.

Потенціал взаєморозуміння у народів України досить високий, що підтвердилося під час проведення референдуму про незалежність нашої держави 1 грудня 1991 р., коли більшість населення України виявило свою волю будувати спільну суверенну державу. Україні на шляху побудови державності по суті вдалося уникнути збройних етнонаціональних конфліктів. Однак деякі обставини заважають зміцненню атмосфери взаєморозуміння між різними національними та мовно-культурними групами країни. Зокрема, у певної частини населення, насамперед, у російськомовної, виникли сумніви у правильності незалежної орієнтації, до того ж окремі її представники вимагають надання російській мові статусу другої державної або офіційної, а це сприймається українським населенням як спроба закріпити панівне становище російської мови і зупинити українське етнічне відродження. Напружені стосунки зберігаються між кримсько-татарською меншістю і російськомовною більшістю в Криму. Проявляються різні економічні й соціальні інтереси та похідні від них ідеологічні симпатії між індустріальними, майже повністю зрусіфікованими регіонами і сільськогосподарськими регіонами. Подолання названих проблем дасть змогу оптимістичніше дивитися на перспективи консолідації українського суспільства.

Перші роки існування Української держави продемонстрували її прагнення здійснювати власну етнонаціональну політику на засадах забезпечення основоположних прав людини відповідно до міжнародних проектів, на традиціях гуманізму і толерантності, здавна властивих населенню українських земель. Україна показала всьому світові приклад мирного трансформування колишньої колонії в незалежну державу, яке не супроводжувалося протистоянням між автохтонним етносом і національними меншинами.

Загальна атмосфера етнонаціональної толерантності, прагнення більшості громадян України до мирного узгодження своїх інтересів для політичного єднання незалежно від їхнього етнічного походження чи релігійної належності – усе це створює передумови для завершення в перспективі процесу формування української нації. Щоправда, на шляху реалізації цієї перспективи існує низка перешкод, усунення яких повинно стати одним із головних напрямів етнонаціональної політики. Та незалежно від того, яким напрямом рухатиметься етнонаціональний процес на землях України, перед державними органами надалі стоятиме завдання забезпечувати права і свободи кожного громадянина, запобігати потенційно конфліктним ситуаціям у міжнаціональних відносинах.

Сучасний розвиток українського суспільства потребує нових підходів до організації суспільного життя, осмислення нової суті суспільства і національної політики з урахуванням регіонально-територіального виміру.

Основні принципи етнонаціональної політики слід застосовуватися з урахуванням суспільно-політичного, економічного та духовного розвитку суспільства, конкретних проблем етнічних

груп у відповідних регіонах. А будь-яким діям має передувати аналіз соціально-економічної та етнопрофесійної структури конкретного регіону, його найважливіших характеристик щодо існуючих та потенційних етнокультурних проблем. Усе це може послужити суттєвою підставою для співпраці держави та національностей, національного відродження етносів і територій на загальноукраїнському й регіональному рівнях [6, ст.67].

Управління міжетнічними відносинами в політичній сфері – головна ланка в системі етнонаціональної політики. Політичними регуляторами міжетнічних відносин є державний лад, принципи державної діяльності, політична система, система демократії загалом, конституційні та правові норми, політичні відносини. І якщо система суспільних відносин є об'єктивним регулятором міжетнічних відносин, то держава як політичний інститут це безпосередній орган управління етнонаціональними відносинами. Державний управлінський лад не може дискримінувати етнонаціональну сферу, нав'язувати їй принципи державного життя, а повинен бути в системі цих відносин.

Від національного самопочуття українців залежить духовний розвиток усіх інших етнічних груп України, міжнаціональна злагода в суспільстві. Тому важливим є створення умов для їх етнокультурного розвитку. Це питання регулюють і регламентують Конституція України, законодавчі акти, відповідні державні програми. Зважаючи на наслідки багатовікової політики денационалізації в багатьох регіонах України, окремі аспекти національного буття українського етносу потребують спеціальної державної підтримки. Забезпечуючи життєдіяльність українців, держава покликана гарантувати рівні права усім громадянам незалежно від їх національного походження, сприяти вільному розвитку їхніх культур і мов.

Формуючи механізм забезпечення національних прав, Україна виходить з безумовної поваги до прав людини, її основних свобод, з визнання верховенства закону. Водночас усі громадяни, незалежно від їх етнічної належності, повинні дотримуватися Конституції та законів України, оберігати її державну самостійність, територіальну цілісність, поважати мову, культуру, традиції, звичаї, релігійну самобутність один одного.

Поліетнічний склад населення України спонукає державу до пошуку відповідного механізму її функціонування, який упереджував би протистояння за етнічною, культурною чи мовною ознаками. Висока оцінка українцями внеску всіх етнічних груп країни в здобуття нею державної незалежності, поєднується з прагненням цивілізованого співжиття з ними за принципами рівності, гуманізму і соціальної справедливості, рівної участі в розбудові Української держави.

Водночас, як національна більшість, вони повинні усвідомлювати відповідальність за всебічний розвиток національних меншин, стан міжнаціональних відносин. У процесі формування демократичної, соціальної, правової держави актом гуманізму та історичної справедливості є відновлення прав кримських татар, болгар, вірмен, греків, німців, які за національною ознакою були примусово переселені з території України. Українська держава докладає зусиль для їхньої правової, політичної, соціальної та культурної реабілітації. Визнано право осіб, яких було насильницьки виселено, та членів їхніх родин на повернення в місцевості, де вони постійно проживали до депортації. Однак здійснення цього права не має порушувати права і законні інтереси громадян, які нині проживають у цих місцевостях.

Загалом ця політика зорієнтована на забезпечення компактності проживання переселених народів з метою створення сприятливих умов для задоволення їхніх етнічних, культурних та духовних потреб. Держава гарантує особам-репатріантам право на збереження та розвиток культурної спадщини, отримання освіти рідною мовою, що повинно сприяти всебічній та рівноправній участі громадян і їх об'єднань у консолідаційних процесах українського суспільства.

Головна мета етнонаціональної політики – забезпечення реалізації національних потреб, конфесійних особливостей різних спільнот, не ігноруючи стратегічних інтересів держави.

У сфері міжетнічних відносин Україна дотримується принципу множинності – підтримки й розвитку етнічної та культурної самобутності всіх національностей країни. Водночас одним із пріоритетів є зміцнення єдності та солідарності українського суспільства, формування самосвідомості та патріотизму всіх громадян.

Бібліографічні посилання:

1. Дашкевич Я. Національне питання в Україні / Я. Дашкевич // Наука і культура України. – К., 1994. – Вип. 28. – С. 6-17.
2. Удовенко Г. Й. Проблеми законодавчого забезпечення прав національних меншин України / Г. Й. Удовенко // Вісник Держкомнацміграції України. – 2002. – № 4. – С. 56–61.
3. Москаль Г. Г. Державна політика щодо етнонаціонального розвитку українського суспільства. Стратегія її реалізації / Г. Г. Москаль // Вісник Держкомнацміграції України. – 2002. – № 4. – С. 43.
4. Етнополітологія в Україні: здобутки, проблеми, перспективи. Матеріали Всеукраїнської

5. **Джемільєв М.** Етнонаціональна політика України: здобутки та перспективи [Електронний ресурс] / Мустафа Джемільєв. Режим доступу <http://krymtatar.in.ua/index/article/id/116>.

6. **Пірен М.І.** Етнополітика в Україні : соціо-психологічний аналіз / М.І. Пірен. – К. : ун-т «Україна», 2007. – 408 с.

УДК 94(477)“1940/1950”:321.64: [008+001](477)

Н. М. Сірук

ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНІ КАМПАНІЇ В КУЛЬТУРНО-НАУКОВОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА 40-Х – ПОЧАТОК 50-Х РОКІВ ХХ СТ.)

На основі вивчення архівних матеріалів та ряду праць узагальнюючого характеру висвітлюються й аналізуються особливості ідеологічних кампаній проти інтелігенції в Україні у перше повоєнне десятиріччя. Мова йде про сумнозвісну політику “ждановщини” – системи (каральних) заходів сталінського керівництва кінця 40-х років ХХ ст., суть якої полягала у широкому наступі в галузі ідеології, культури, науки, літератури, мистецтва з метою встановлення жорсткого контролю над духовним розвитком радянського суспільства.

Ключові слова: ідеологія, культура, наука, інтелігенція, постанова.

На основе изучения архивных материалов и ряда работ обобщающего характера освещаются и анализируются особенности идеологических кампаний против интеллигенции в Украине в первое послевоенное десятилетие. Речь идет о политике «ждановщины» – системы (карательных) мер сталинского руководства конца 40-х годов., суть которой заключалась в широком наступлении в области идеологии, культуры, науки, литературы, искусства с целью установления жесткого контроля над духовным развитием советского общества.

Ключевые слова: идеология, культура, наука, интеллигенция, постановление.

On the basis of archival materials and a number of papers summarizing the nature highlights and analyzes the features of ideological campaigns against intellectuals in Ukraine in the early postwar decades. This is the infamous policy of «zhdanovschyny» – system (punitive) measures the Stalinist leadership of the late 40 th century, Which consisted of a broad offensive in the field of ideology, culture, science, literature and art to establish strict control over the spiritual development Soviet society.

Keywords: ideology, culture, science, intelligence, judgment.

© Н. М. Сірук, 2012

Постановка наукової проблеми. Політико-ідеологічний тиск на духовне життя України та українське суспільство загалом, дещо послаблений під час війни, в другій половині 40-х – на початку 50-х років ХХ ст. знову починає набирати силу. Під жорсткий контроль підпадають література, історія, театр, кіно та мистецтво загалом; починається ідеологічний нагляд, спрямований насамперед проти інтелігенції.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз архівних матеріалів, передусім постанов та рішень ЦК КП(б)У, розкриває суть, методи і наслідки культурно-ідеологічних кампаній останнього періоду сталінщини. Введені у науковий обіг праці узагальнюючого характеру та матеріали преси дають змогу об’єктивно оцінювати важливі аспекти діяльності інтелігенції післявоєнного періоду.

Мета та завдання дослідження. Враховуючи недостатню вивченість у історіографії зазначеної проблеми, за мету поставлено комплексно дослідити і відтворити об’єктивну картину “ждановщини” в Україні у другій половині 40-х на – початку 50-х років ХХ ст. на основі аналізу, узагальнення архівних джерел та опублікованих праць, матеріалів періодичної преси.

Основний виклад матеріалу. Відродження суспільно-політичного та культурного життя у повоєнні роки проходило з великими труднощами. На характері суспільного життя негативно позначився ідеологічний наступ сталінізму. Й. Сталін вважав, що світова війна завдала радянському суспільству серйозної ідеологічної шкоди. Найбільше занепокоєння викликало те, що